

individually-social aims turning into effective internal stimulus of the future teachers of foreign languages development and strengthening their active pedagogical position and creative style of activity.

The role perspective as the strategy of the future teachers of foreign languages pedagogical training quality raising orients pedagogical process on the external stimuli turning into internal motives, overcoming the contradictions between teaching and learning on the base of the account of value orientations, professional expectations, character of the students' attitude towards pedagogical training. The problem concerns development of activity, independence, initiative creative activity and the future teachers of foreign languages emotionally-willed sphere stimulation.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ У АСПЕКТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ (ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ)

УДК 378.937

Кічук Н. В.

В статье изучается роль научно-исследовательской деятельности студентов в контексте компетентностной парадигмы образования. Рассмотрены подходы к определению сущности понятия «компетентность» и его составляющих. Выявлена функциональная роль исследовательской деятельности в формировании компетентностей будущего учителя.

Ключевые слова: *научно-исследовательская деятельность студентов, компетентностная парадигма образования.*

THE RESEARCH ACTIVITY IN THE COMPETENCY APPROACH OF TEACHERS' TRAINING (WESTERN EUROPEAN CONTEXT)

Kichuk N.

In the article the role of research activity of students in the context of competence paradigm of education is found out. The approaches to highlight the essence of the concept «competence» and its components are considered. The functional role of research activity in forming future teacher's competences is exposed.

Keywords: *students' research activity, the competence paradigm of education.*

Важливою ознакою сьогодення виступають інтеграційні процеси, що відбуваються в усіх галузях життєдіяльності людської спільноти. Не є винятком і освіта. Практично на всіх наукових зібраннях загальноєвропейського рівня проголошено сприяння впровадженню європейського виміру в освіті як загальну стратегію розвитку освіти. Компетентісний підхід є предметом широких дискусій освітян країн-учасників організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД). Впровадження компетентісного підходу сприяє розв'язанню таких принципово важливих завдань вищої освіти, як підготовка особистості професіонала до самореалізації в житті, набуття нею мобіль-

ності та конкурентоспроможності, розвиток індивідуального потенціалу відповідно до соціальних запитів тощо.

Окреслена проблема розглядалася в таких напрямках, як-от: методологічні засади професійної підготовки педагогів (І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисосва); теоретичний базис розробки системи ключових компетентностей (Н. Бібік, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун); основи дослідницької роботи майбутніх фахівців (С. Гончаренко, І. Зимняя, Н. Кічук, М. Князян, В. Кушнір). Поряд з цим, потребує систематизації науковий доробок щодо функцій дослідницької діяльності студентів з урахуванням вивих реалізації компетентнісної парадигми їхньої професійної підготовки. Саме тому метою статті є висвітлення вітчизняних та зарубіжних підходів щодо створення та впровадження компетентнісної парадигми підготовки майбутніх педагогів, а також висвітлення функцій науково-дослідної діяльності студентів у цьому аспекті.

Якщо стисло представити дослідницькі позиції науковців щодо самого поняття «ключові компетентності», то можна зазначити наступне: серед експертів міжнародної комісії Ради Європи (РЕ) домінує судження, що ними є, по-перше, спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, а, по-друге, йдеться про комплекс цінностей особистості, знань і навичок.

Певні відмінності в тлумаченні означеного терміна наявні в його визначенні Міжнародним департаментом стандартів для навчання, досягнення та освіти (IBSTPI). Принагідно зазначимо, що саме поняття «компетентність» розуміється як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати певне завдання або роботу. Як стверджують фахівці, при цьому йдеться про відповідний набір знань, навичок та відношень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати функції, які сприяють досягненню певних стандартів у професійній галузі або виді діяльності. Відтак, як уважає О. Овчарук, означеній позиції відповідають такі індикатори компетентності, як-от: набуті знання, вміння, навички та певні навчальні досягнення.

Вагомим внеском у поглиблення уявлень про феномен «компетентність» можна розцінювати результати його вивчення, представлені експертами у звіті Лісабонської конференції (2001р.) Європейській раді в Стокгольмі. Зокрема, вони зазначають, що ключовими компетентностями для навчання впродовж життя виступають: фундаментальні навички рахування та письма; базові компетентності в галузях математики, природничих наук і технологій; іноземні мови; ІКТ – навички та використання технологій; вміння навчатись; соціальні навички; підприємницькі навички; загальна культура.

Цілком очевидно, що посилену увагу небезпідставно надано компетентності стосовно впровадження комп'ютерних та Інтернет-технологій, що збігається з пріоритетними напрямками розвитку вітчизняної освіти, визначеними Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті.

Суттєвим внеском у поглиблення уявлень про компетентісний підхід до науково-педагогічного осмислення стратегій реформування сучасної освіти вважається доробок федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США й Канади, що здобутий у

межах запроваджені в 1997 році програми «Визначення та вибір компетентностей: теоретичні та концептуальні засади» (зі скороченою назвою «DeSeCo»); експертами цієї програми виступали представники освіти, бізнесу, праці, здоров'я. Зокрема, на думку експертів організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), узагальнення досвіду багатьох країн у визначенні та доборі ключових компетентностей дозволяє виокремити низку сприятливих умов для набуття особистісно необхідних *компетентностей протягом усього життя*, з-поміж яких – продуктивність та конкурентоспроможність на демократичних засадах суспільства.

До того ж, експерти програми «DeSeCo» вважають за доцільне під компетентністю (*competency*) розуміти здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, виконувати поставлені завдання. На їх думку, кожна компетентність побудована «на комбінації (поєднанні) взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, всього того, що можна мобілізувати для активної дії» [2, с. 21-22].

Аналіз дискусійних матеріалів Організації економічного співробітництва та розвитку, здійснений вітчизняними дослідниками (зокрема, О. Овчарук), свідчить про головне теоретичне узагальнення на підставі демократичних принципів: у контексті інтернаціональних міркувань для вміння діяти в сучасному суспільстві доцільно розглядати три категорії ключових компетентностей. Ними виступають: *автономна дія* (здатність захищати та піклуватися про відповідність, права, інтереси інших; складати та реалізовувати особистісні проекти; діяти у «значному» контексті), *інтерактивне використання засобів* (спроможність інтерактивно застосовувати мову, символіку та тексти; знання та інформаційну грамотність; нові інтерактивні технології), *вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах* (здатність успішно взаємодіяти з іншими; співпрацювати; вирішувати конфлікти). Варто взяти до уваги й той факт, що країнами – членами ОЕСР зроблені перші спроби стосовно оцінювання компетентностей через міжнародні тести PISA, в яких закладено ідею оцінювання певних крос-змістовних компетентностей (мотивація учнів, деякі аспекти ставлення до навчання, вміння застосовувати комп'ютер, саморегуляторне навчання).

Компетентісний підхід – порівняно новий погляд на освітнянські проблеми. Однак плідність його вже визнано в європейських країнах, оскільки наявність компетентностей дозволяє практично оперувати набутими в процесі шкільного навчання знаннями, застосовувати їх упродовж усього життя.

Так, педагоги Австрії виходять з доцільності розрізняти такі ключові компетентності: предметна, особистісна, соціальна, методологічна. А відтак, основними галузями, що відбито в навчальному плані для середньої школи (1999 р.), виокремлено «мову і спілкування», «подство і суспільство», «природу та технології», «творчість і дизайн», «здоров'я та тренування». Йдеться про доцільність запроваджувати міжпредметний підхід, практику роботи в команді, індивідуалізацію педагогічних зусиль та орієнтацію на проектноорієнтовану діяльність. У багатьох економічно розвинених країнах світу навіть уведено поняття «культурна компетентність» (*Cultural competence*), котре охоплює сприяння розвитку творчості, інноваційному осмисленню та підприємницт-

ву; підвищення стандартів викладання та навчання; створення оточення, яке сприяє інтеграції в життя суспільства тощо.

Отже, загально визнано науковцями, що компетентісно орієнтований підхід до формування освіти є концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя. На підставі вибору ключових компетентностей в Австрії, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Нідерландах, Іспанії узагальнено класифікацію головних груп компетентностей, а саме: соціальні, мотиваційні, функціональні. Так, *соціальні компетентності* пов'язані з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості та репрезентованою здатністю до співпраці, мобільністю в різних соціальних умовах, соціальними й громадянськими цінностями та вміннями тощо. *Мотиваційні компетентності* відбивають внутрішню мотивацію, інтереси й індивідуальний вибір особистості – винахідливість, бажання змінити життя на краще, здатність до навчання. *Функціональні компетентності* пов'язані зі сферою знань, умінням оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом, тобто йдеться про лінгвістичну компетентність, умінням використовувати джерела інформації для власного розвитку.

Відповідно до вимог формування окреслених груп компетентностей організація науково-дослідної діяльності майбутніх педагогів набуває пріоритетного значення, оскільки саме вона дозволяє створювати науково орієнтований простір для розширення власної системи знань, умінь та збагачення досвіду, спрямовує студентів на генерацію ідей з інноватизації навчально-виховного процесу в школі, на інтерпретацію та збереження соціально цінної інформації, на довгостроковий професійний саморозвиток.

Саме в контексті науково-дослідної діяльності і є можливим сформувати професійну, соціальну, комунікативну, інтеркультурну, інформаційно-технологічну, науково-пізнавальну компетентності майбутнього педагога. Це пов'язане з тим, що ця діяльність зорієнтована на вивчення багатогранної особистості учня, його потреб та інтересів; засобів оптимізації навчання; його соціальної природи; неоднорідності учнів, їхнього соціально-культурного та лінгвістичного походження; стратегії активізації самостійної роботи школярів; шляхів підвищення рівня навчання впродовж всього життя.

Отже, науково-дослідна діяльність є одним з важливих засобів формування особистості професіонала в контексті компетентісної парадигми. Перспективи дослідження полягають у висвітленні функціональної ролі цієї діяльності у формування конкретних компетентностей вчителя.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики : колективна монографія / Колектив авторів : Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Парашенко, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, С. Е. Трубочева / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

2. Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. – К. : «К.І.С.», 2003. – 296 с.

3. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program. – OECD (Draft). – P.8.